

**«ԻՆՏԵՐԱԿՏԻՎ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ
ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ»
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ**

**ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ 2022**

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԹԵՄԱ

Ուսուցչի կողմից հանրակրթական
առարկաների չափորոշիչների ամրագրված
գիտելիքների, կարողությունների և
հմտությունների առնվազն պարտադիր
նվազագույն պահանջների յուրացման
ապահովումը սովորողների կողմից

ԱՌԱՐԿԱ

Մաթեմատիկա

ՀԵՂԻՆԱԿ

Նվարդ Այվազյան

ՄԱՐԶ

Կոտայքի մարզ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆ Հրազդանի N4 հիմնական դպրոց

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ.....3

    Ուսուցչի կողմից հանրակրթական առարկաների չափորոշիչների ամրագրված
    գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների առնվազն պարտադիր
    նվազագույն պահանջների յուրացման ապահովումը սովորողների կողմից.....5

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ..... 18

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ 19

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Թեմայի արդիականությունը: Ժամանակակից կրթական հայեցակարգերում ավելի է կարևորվում սովորողների բարձրակարգ մտածողության զարգացման խնդիրը: Աշխարհում տեղի ունեցող արագընթաց զարգացումները իրենց անմիջական ներգործությունն են ունենում կրթական համակարգերի վրա՝ առաջադրելով գիտելիքահեն տնտեսության և տեղեկատվական հասարակության պայմաններում գործող և ապրող մարդու ձևավորման նոր պահանջ: Եվ դա իր հերթին առաջ է բերում կրթության բովանդակության վերանայման ու արդիականացման խնդիր: Հայտնի է, որ հանրակրթության առանցքային նպատակներից մեկը աշակերտին մտածել սովորեցնելն է: Առանձնացվում են այդ նպատակին հասնելու երկու հիմնական ուղիներ. մտածողության մասին գիտության՝ տրամաբանության տարրերի իմացությունը և մաթեմատիկայի դասընթացում երկրաչափական նյութի ուսումնասիրությունը, ինչը բոլոր ժամանակներում դիտվել է որպես սովորողների տրամաբանական մտածողության զարգացման լավագույն միջոց: Մակայն այստեղ առաջանում են հետևյալ հարցադրումները. արդյո՞ք պետք է տրամաբանության հիմունքները ներառվեն հանրակրթական ծրագրերում, թե՞ միայն մաթեմատիկայի ուսուցումը բավարար է մտածողության ձևավորման խնդրի լուծման համար: Իսկ միգուցե պետք է համադրե՞լ այս մոտեցումները և տրամաբանության տարրերը ներառել մաթեմատիկայի դասընթացում: Տարբեր ժամանակներում տարբեր շեշտադրումներ են կատարվել ու տարբեր մոտեցումներ են ցուցաբերվել այդ հարցերի լուծման նկատմամբ:

Հետազոտությունը կիրառելի է դպրոցում, ուսուցիչների դասղեկների, բոլոր գիտական ճյուղերում:

Հետազոտության նպատակը՝

- Խթանել աշակերտների մոտ առարկայի նկատմամբ սերը
- Կատարելագործել սովորողների մոտ գիտելիքների և հմտությունների շեմը:
- Մշակել ռազմավարություն, որով ուսուցիչները կկարողանան ապահովել աշակերտների պարտադիր պահանջների յուրացումը:

Հետազոտության խնդիրները՝

- Մշակել ՀՀ օրենքով սահմանված չափորոշիչները
- Վերլուծել գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ցածր շեմը:
- Գնահատել դրանց ուսուցման, ձևավորման և զարգացման ուղիները:

Հետազոտության մեթոդաբանությունը՝ գիտական, մեթոդաբանական, կրթական գրականության վերլուծություն, ուսումնասիրություն և փորձի ընդհանրացում ուսումնասիրվող խնդրի վերաբերյալ, կրթական և ծրագրային փաստաթղթավորում և ուսուցողական օժանդակ նյութեր: Դիտում, համապատասխան տեխնիկայի իրականացում, փորձարկում, դրա արդյունքների որակական և քանակական վերլուծություն:

**Ուսուցչի կողմից հանրակրթական առարկաների չափորոշիչների
ամրագրված գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների
առնվազն պարտադիր նվազագույն պահանջների յուրացման
ապահովումը սովորողների կողմից**

Որակի ապահովման ազգային կենտրոնի գնահատման չափանիշները և շեմային պահանջները նախատեսված են ուսումնական հաստատությունների համար՝ ինքնուրույն վերլուծելու հաստատության գործունեությունը և մասնագիտություններով կրթական ծրագրերի իրականացումը և բացահայտելու բարելավման կարիք ունեցող ոլորտները: Մասնագիտական կրթության որակի շրջանակը, որը մշակվել է Մասնագիտական կրթության կենտրոնի կողմից, գործիք է, որը թույլ է տալիս պարբերաբար վերլուծել կրթական միջավայրը՝ հաշվի առնելով ներկա վիճակը և բարելավմանն ուղղված գործողությունները, խոչընդոտները, ինչպես նաև նախաձեռնություններն ու մտադրությունները: Իետագա զարգացումը՝ կրթական գործընթացների որակի առումով: Այն նախատեսված է ինչպես հաստատության գործունեության յուրաքանչյուր ուղղության ամբողջական գնահատման, այնպես էլ դրանցից յուրաքանչյուրի մանրամասն ուսումնասիրության համար: Որակի շրջանակը նաև որակի արտաքին ապահովման գործընթացների հիմքն է: Հաշվի առնելով, որ կրթական ծառայությունների ողջ շրջանակը ներառում է բազմաթիվ բաղադրիչներ, ԳԱԱ-ն առանձնացրել է որակի գնահատման և ճանաչման յոթ ոլորտներ, մասնավորապես.

ինստիտուցիոնալ ներուժ: Ինստիտուցիոնալ կարողությունները նկարագրում են աշակերտներին կայուն և բարձրորակ ծառայություններ մատուցելու բաղադրիչները:

Կրթական ծրագրեր. Կրթական ծրագրերի ճկունությունը, ժամանակակից շուկայի պահանջներին համապատասխանելը բարենպաստ պայմաններ է ստեղծում փոփոխվող պայմաններում աշխատելու ունակ մասնագետների պատրաստման համար: Ուստի կրթական ծրագրերի մշակման, մոնիտորինգի, հաստատման և գնահատման հստակ քայլերը կարևոր են կրթական որակյալ պայմաններ ստեղծելու համար¹:

¹ Իսկանդարյան Ս., Իսկանդարյան Ս., « »: Ուսումնամեթոդական ձեռնարկ, Երևան 2010.

Գիտելիքի կառավարում. Գիտելիքների կառավարումը կենտրոնանում է գիտելիքի ստեղծման գործընթացի արդյունավետության և հուսալիության վրա, ինչպես նաև ապահովում է դրա զարգացումն ու կիրառելիությունը: Այն նաև ընդգրկում է հաստատության կողմից իրականացվող հետազոտական աշխատանքները և դրանց կապը ուսումնական ծրագրի հետ:

Աշակերտակենտրոն մոտեցում. Կրթության զանգվածային բնույթը հուշում է, որ շրջանավարտները պետք է կարողանան աշխատել փոփոխվող միջավայրում և ունենալ համընդհանուր հմտություններ: Այս կողմնորոշման արդյունքներն առավել արդյունավետ են, երբ աշակերտներն ու ուսուցիչները միասին աշխատում են համագործակցային մթնոլորտում, աշակերտներն իրենց ուսման ընթացքում օժտված են ավելի մեծ ինքնավարությամբ և ճկունությամբ: Արդյունքում աշակերտները զարգացնում են գիտելիքներ ձեռք բերելու հմտություններ, որոնք կօգնեն նրանց սովորել իրենց ողջ կյանքի ընթացքում: Այս մոտեցմամբ փոխվում է նաև դասախոսի դերը: Դրա հիմնական նպատակն է ուղղորդել աշակերտների ուսումնական գործունեությունը, կառավարել գիտելիքների և կարողությունների ձեռքբերման գործընթացը:

Տեղեկատվության կառավարում. Տեղեկատվության լավ կառավարումը վերաբերում է տարբեր մակարդակներում (ներբուհական, ազգային և միջազգային) փոփոխությունների վերաբերյալ հավաստի և արդի տեղեկատվության հավաքմանը, վերլուծությանը և տարածմանը: Հարկ է նշել, որ գործընթացի արդյունավետության համար էական նշանակություն ունի թափանցիկության և հրապարակայնության ապահովումը:

Ֆինանսավորում. Ֆինանսավորման մեխանիզմները կարևոր են որակյալ կրթություն ապահովելու համար՝ ստեղծելով համապատասխան ռեսուրսներ՝ անհատների և հասարակության համար մատչելի կրթություն ապահովելու և ինստիտուցիոնալ զարգացման հեռանկարներ ստեղծելու համար:

Որակի մշակույթ. Որակը էապես կախված է ուսումնական հաստատություններում ձևավորված մշակույթից, ինչը ենթադրում է վերլուծական գործունեություն, թափանցիկություն և շարունակական կատարելագործում: Հետևաբար, Որակի կենտրոնը կարևորում է որակի մշակույթի դերը, որն ապահովում

է որակի կայուն ներքին ապահովման մեխանիզմներ, ինչպես նաև վերապատրաստման որակ:

Այս յոթ ոլորտներից յուրաքանչյուրի համար Որակի կենտրոնը սահմանել է որոշակի չափանիշներ և չափորոշիչներ: Սահմանված չափորոշիչները կրթական հաստատությունների կողմից պետք է ընկալվեն որպես որակի ապահովման անհրաժեշտ հղման կետեր: Յոթ ոլորտներից յուրաքանչյուրի համար դրանք ձևակերպված են որպես տարածական սահմանումներ՝ թույլ տալով որոշակի ազատություն բազմազանության և նորարարության համար՝ հիմնված տարբեր հաստատությունների բնույթի, ընդունված կրթական հասկացությունների և նպատակների միջև էական տարբերությունների վրա: Այնուամենայնիվ, չափորոշիչները սահմանվում են բավարար ճշգրտությամբ՝ ապահովելու համար, որ ընդունելի որակի կարևոր կողմերը առկա են ձևակերպումներում: Հավատարմագրված կարգավիճակ ստանալու համար հաստատությունները պետք է գնահատվեն բոլոր սահմանված չափանիշներով: Չափանիշները հատուկ ընտրված ձևակերպումներ են, որոնք սահմանում են հաստատության գործունեության կամ ստուգելի պայմաններում իրականացվող կրթական ծրագրերի բնութագրերը: Չափանիշները հայտարարություններ են, որոնք սահմանում են յուրաքանչյուր չափանիշի համապատասխանության աստիճանի օբյեկտիվ գնահատման համար անհրաժեշտ պայմանները: Որակի կենտրոնի կողմից սահմանված չափորոշիչները, չափանիշները և կատարողականի ցուցանիշները պարբերաբար վերանայվում են՝ համոզվելու համար, որ դրանք վավեր են, արդիական և համահունչ միջազգային հավատարմագրման և որակի ապահովման վերջին միտումներին ու զարգացումներին²:

Հմտություն - տեսական գիտելիքներ և գործնական հմտություններ պահանջող ցանկացած աշխատանք իմաստալից կատարելու ունակության գիտակցում:

Հմտությունը որոշակի տեսակի աշխատանքի շրջանակներում անհրաժեշտ հաջորդականությամբ կատարվող կարծրատիպային ֆիզիկական գործողությունների և մտավոր գործողությունների ամբողջություն է:

---

² Ս. Մկրտչյան, Ա. Աբրահամյան, Ս. Իսկանդարյան, Մաթեմատիկա 2, Երևան, <<Զանգակ>>, 2012

Հմտությունները զարգանում են հաջորդական գործողությունների կրկնության արդյունքում, որոնք ամրագրվում են հիշողության մեջ շոշափելի և մկանային մակարդակում: Ժամանակի ընթացքում դրանց իրականացումը դառնում է ավտոմատ և չի պահանջում ուշադրության լրացուցիչ ամրագրում:

Օրինակ, ընթերցանության հմտությունները ներառում են լեզվական նշանները ճանաչելու, բառերը բարձրաձայն կամ ինքն իրեն կրկնելու, տեքստը նախադասությունների, արտահայտությունների կամ հայտարարությունների մեջ ամփոփելու և կարդացածի իմաստը հասկանալու կարողությունը: Նման հմտություններ ունեցող մարդը կարիք չունի ամեն անգամ անգիր անել ամբողջ այբուբենը, անգիր անել յուրաքանչյուր բառի իմաստը և մտածել ճիշտ սթրեսի մասին: Նրա անմիջական փորձի հիման վրա արդեն ձեւավորվել է ընթերցանության տեխնիկայի հետ կապված համակարգված գործողությունների ալգորիթմ:

Հմտությունը ավելի բարդ հասկացություն է: Այն համատեղում է ֆիզիկական, մտավոր, ստեղծագործական աշխատանք կատարելու ունակությունը առավելագույն արդյունավետությամբ, դրա համար անձնական կամ մասնագիտական փորձով ամրագրված գործողության մեթոդները ճշգրիտ գտնելու համար: Հմտությունը բաղկացած է ձեռք բերված և յուրացված հմտությունների մի շարքից:

Սա է ձեռք բերած փորձը, մասնագիտությամբ աշխատելու ընթացքում ձեռք բերված գիտելիքները, կամ հաճախ ստիպված եք եղել առնչվել կյանքի որոշակի իրավիճակների հետ և սովորել եք հանգամանքները ստորադասել ձեր կարիքներին: Օրինակ:

Ընթացքում - ձեզ հանձնարարվել է ստուգել փաստաթղթերը, վերահաշվարկել գնահատականները, լրացնել հարկային հայտարարագրերը կամ հաշիվ-ապրանքագրերը... Հետևում է, որ դուք ուշադիր, բժախնդիր մարդ եք և կարող եք ապահով համարել դա որպես ձեր հմտություն:

Կյանքի ընթացքում - Ինչի՞ համար եք գովել կամ պարզևատրվել: Այս ոլորտում դուք ունեք գերազանցություն և ունեք որոշակի հմտություններ: Հիշեք, թե ինչով են ընկերները խնդրում օգնել ձեզ, ինչ խնդիրներով, սա իրավասության ոլորտն է, որը պետք է նշվի ռեզյումեում:

Գիտելիքը գիտելիքի գործողությունն ու հետևանքն է, այսինքն. արժեքավոր տեղեկատվության ձեռքբերում, իրականության իմացություն բանականության, ըմբռնման և բանականության միջոցով: Հետո խոսքը գնում է այն մասին, թե ինչ է դուրս գալիս ուսուցման գործընթացից³:

Գիտելիքը կարելի է վկայակոչել բազմաթիվ առումներով: Իր ամենաընդհանուր իմաստով «գիտելիք» բառը վերաբերում է որոշակի թեմայի կամ թեմայի վերաբերյալ կուտակված տեղեկատվությանը: Ավելի կոնկրետ իմաստով գիտելիքը սահմանվում է որպես անձի կողմից ձեռք բերված կարողությունների, հմտությունների, մտավոր գործընթացների և տեղեկատվության մի շարք, որոնց գործառույթն է օգնել նրան մեկնաբանել իրականությունը, լուծել խնդիրները և ուղղորդել իր վարքը:

«Գիտելիք» բառը գալիս է լատիներեն «Ես կիմանամ» բառից և բաղկացած է «բոլորը» կամ «միասին» նշանակող նախածանցից և *gnoscere* բառից:

Որպես երևույթ՝ գիտելիքը ուսումնասիրվել է հնագույն ժամանակներից և հանդիսանում է փիլիսոփայական, հոգեբանական և գիտական հետազոտությունների կարևոր ոլորտ:

Գիտելիքը ձևավորվում է վաղ մանկությունից և ուղեկցում մարդու զարգացման գործընթացին՝ ազդելով նրա վարքի և խնդիրները լուծելու ունակության վրա: Գիտելիքը ծնվում է զգայական ընկալման միջոցով, որտեղից այն հասնում է ըմբռնման, այնտեղից էլ անցնում է տեղեկատվության վերլուծության և կողավորման ռացիոնալ գործընթացին:

Այնուամենայնիվ, պետք է ասել, որ գիտելիքների կառուցման գործընթացը չափազանց բարդ է և ներառում է բազմաթիվ փոփոխականներ, ուստի կան գիտելիքի տեսությանը նվիրված տարբեր դպրոցներ: Մեր դարաշրջանում այս երևույթն ուսումնասիրած հեղինակներից ոմանք Ժան Պիաժեն են: Լև Վիգոտսկին ճանաչողական զարգացման իր տեսության միջոցով, իսկ Լև Վիգոտսկին իր սոցիոմշակութային տեսության միջոցով:

Ընդհանրապես ընդունված է, որ ընդհանուր ընթերցանության մեջ կարելի է առանձնացնել գիտելիքներ ձեռք բերելու հետևյալ հիմնական ուղիները. Եկեք տեսնենք

---

³ Ս. Մկրտչյան, Ա. Աբրահամյան, Ս. Իսկանդարյան, Մաթեմատիկա 3, Երևան, <<Զանգակ>>, 2012:

Լիազորություններ. հեղինակավոր գործիչները գիտելիքի փոխանցման տարր են, քանի որ նրանք վստահության քվե են ստեղծում սոցիալական խմբի նկատմամբ: Մա վերաբերում է երեխաների ծնողներին, աշակերտների ուսուցիչներին կամ մասնագետներին՝ հետաքրքրասեր լսարանի առաջ:

Ավանդույթ. գիտելիքը փոխանցվում է սերնդեսերունդ, ուստի այն ամրագրված է ավանդույթի մեջ: Այսպիսով, որոշակի սոցիալական խմբի անհատները գիտելիքներ են ձեռք բերում ավանդական սոցիալական պրակտիկաների միջոցով:

Ինտուիցիա. սա առաջացող խնդրի ուղղակի ընկալում է, որը թույլ է տալիս ճիշտ որոշում կայացնել:

Փորձառություն. Փորձառու ձեռք բերելով՝ նա գրանցում և յուրացնում է նոր տեղեկատվություն, որը հնարավորություն է տալիս նրան ապագայում դիմակայել նմանատիպ իրավիճակներին:

Գիտական հետազոտություն. Տեղեկատվության ստացման իրականացումը համակարգված, կառուցվածքային և մեթոդական եղանակով, այսինքն՝ գիտական մեթոդով, գիտելիք ստանալու ձև է:

Ընդհանուր առմամբ, կարելի է ասել, որ գոյություն ունի գիտելիքի երկու հիմնական տեսակ՝ *a priori* և գիտելիք՝ *a posteriori*:

Ապրիորի գիտելիքներ. Գիտելիքը կարող է ապրիորի լինել, երբ այն հիմնված է անձնական պատճառաբանության կամ ձևակերպման ներքին դիտողական գործընթացի վրա՝ առանց փորձի ստուգման:

Գիտելիքը հետին է: մենք խոսում ենք հիմնական գիտելիքների մասին, երբ այն գալիս է փորձից, և այս նույն փորձը դառնում է սովորելու հաստատումը:

Սակայն կարելի է խոսել գիտելիքի այլ տեսակների մասին՝ կախված դասավանդման մեթոդից կամ գիտելիքի ոլորտից⁴:

Հետազոտական աշխատանքը կատարվել է 2021-2022 ուս. տարում՝ 4^u և 4^բ դասարաններում, յուրաքանչյուրում՝ 20 աշակերտ:

Հետազոտությունը կատարվել է երկրորդ կիսամյակի ընթացքում՝ ամփոփիչ կրկնությունների համար նախատեսված դասաժամերին:

---

⁴ Ս. Մկրտչյան, Ա. Աբրահամյան, Ս. Իսկանդարյան, Մաթեմատիկա 4, Երևան, <<Զանգակ>>, 2012:

Հետազոտական աշխատանքները կատարել ենք երեք փուլով՝ առաջին, երկրորդ և երրորդ:

Հետազոտական աշխատանքի սկզբում դասարաններում ստուգողական աշխատանքի կատարման արդյունքների հիման վրա համեմատվել են 4-րդ դասարանցիների ունեցած գիտելիքներ-կարողություններ-հմտություններ-արժեհամակարգ քառամիասնության հարաբերակցությունները: Սովորողների ԳԿՀ-ի քանակական և որակական մակարդակների փոփոխության որոշման համար փորձարարական աշխատանքի ավարտին ՓԽ-ի և ՄԽ-ի մասնակիցները գրեցին ստուգողական աշխատանք՝ բաղկացած 2 առաջադրանքից՝ երկուական ենթահարցով:

Առաջին փուլում կատարում ենք խթանում տրամաբանական հարցերի և խաղերի միջոցով: Ստորև ներկայացված են հարցերն ու խաղերը՝

Հարց 1 Մարինեն, Անահիտը, Հայկն ու Դավիթը գնացին սունկ հավաքելու: Ամենաշատը հավաքեց Անահիտը, իսկ Մարինեի հավաքածն ամենաքիչը չէր: Աղջիկները պնդում են, որ իրենք ավելի շատ սունկ են հավաքել, քան տղաները: Այդպե՞ս է:

Հարց 2 Գրեք այն թվի տասնորդական գրելաձևը, որը կազմված է 11 հազարից, 11 հարյուրից, և 11 միավորից:

Հարց 3 Ափից հեռու կանգնած նավից ջուրն են իջեցրել պարանե սանդուղք, որի հարևան աստիճանների միջև հեռավորությունը 30 սմ է: Սանդուղքի ստորին աստիճանը թեթևակի հպվում է խաղաղ ջրին: Որոշ ժամանակ անց սկսվում է մակընթացություն, և ջուրը 15 սանտիմետրով բարձրանում է: Որքան ժամանակ անց սանդուղքի երրորդ աստիճանը կձածկվի ջրով:

Հարց 4 Հանդիպում են երկու կատակասեր ընկերներ: Առաջինն ասում է եկրորդին՝

-Արի՛, 300 դրամի վրա գրազ գանք, որ դու ինձ 700 դրամ տաս ես քեզ 1000 դրամ կտամ: Ձեռնտու է դա երկրորդ ընկերոջը:

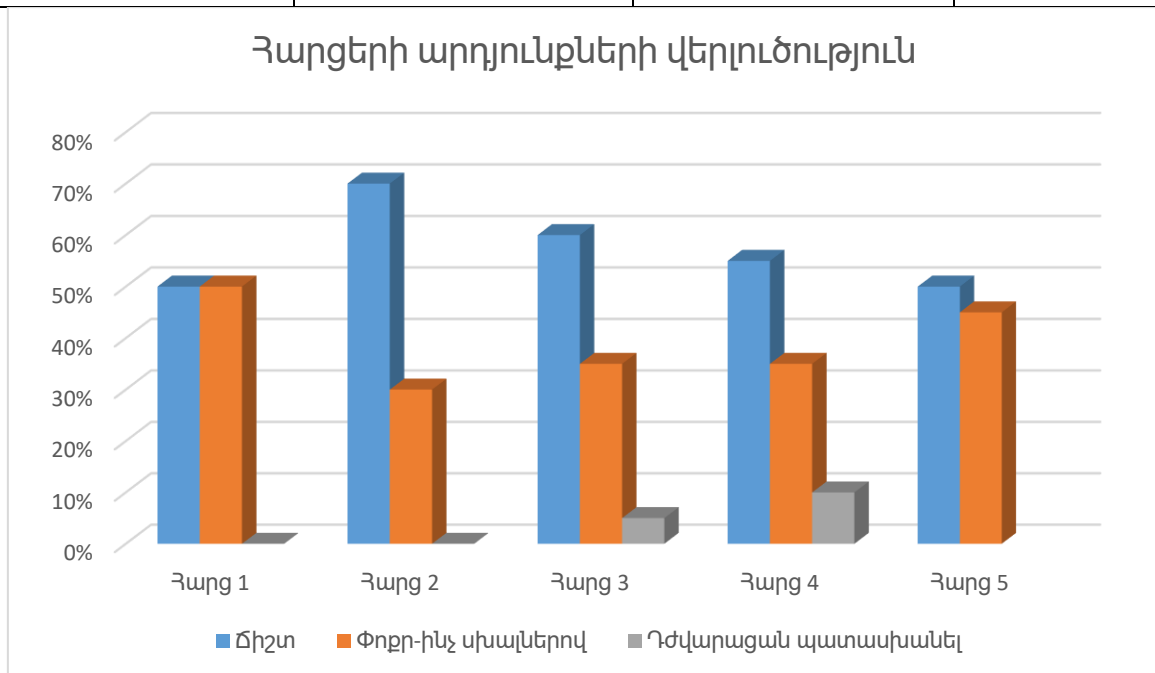
Հարց 5 Ո՞րը կնախընտրեք, 10 լումաների 2 կիլոգրամ՞ը, թե 20 լումաների 1 կիլոգրամը, եթե հայտնի է, որ 20 լուման երկու անգամ ծանր է:

Այս Հարցերի արդյունքների աշակերտների կողմից տարաբնույթ էին, որոշները պատասխանեցին ճիշտ, որոշները փոքր-ինչ սխալներով, որոշները դժվարացան պատասխանել: Հարցերի շուրջ հետազոտական աշխատանքը ներկայացված է աղյուսակով տոկոսային հարաբերությամբ

Հարցերի շուրջ հետազոտական աշխատանքի արդյունքների վերլուծություն

Աղյուսակ 1

Հարցեր	Հարցերի արդյունքների վերլուծություն		
	Ճիշտ	Փոքր-ինչ սխալներով	Դժվարացան պատասխանել
Հարց 1	50%	50%	0%
Հարց 2	70%	30%	0%
Հարց 3	60%	35%	5%
Հարց 4	55%	35%	10%
Հարց 5	50%	45%	5%

Իսկ խաղերից կիրառել ենք հետևյալները՝

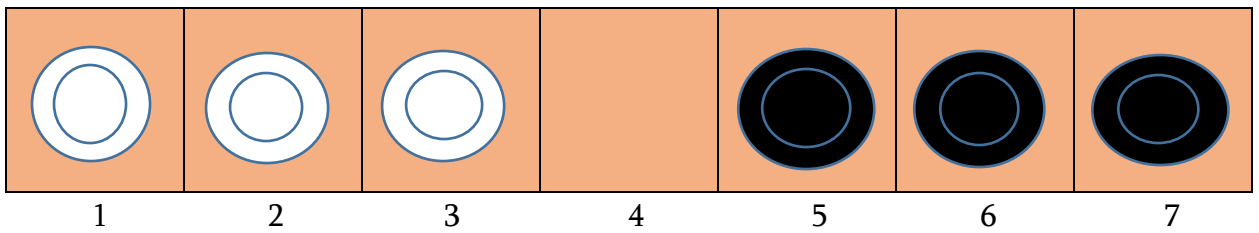
Խաղ 1: Սեղանին կա շաշկու խաղաքարերի երեք կույտ՝ 6, 7, 11 խաղաքարերով:

Ինչպե՞ս կարելի է երեք քայլ հետո կույտերում եղած խաղաքարերի քանակները հավասարեցնել, եթե ամեն քայլի ընթացքում թույլատրվում է ցանկացած կույտի վրա

ուրիշ կույտից ավելացնել այնքան խաղաքար, որքան խաղաքար կա նրանում այդ պահին:

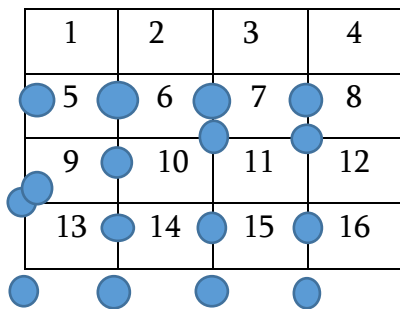
Խաղ 2: Երկու ընկեր հերթականությամբ ասում են 10-ը չգերազանցող ցանկացած թիվ: Այդ թվերը նույն հերթականությամբ գումարվում են և հաղթում է նա, ով առաջինն է ասում 100: Գտեք այնպիսի խաղաձև, որի դեպքում սկսողը կհաղթի:

Խաղ 3: նկ. 1-ում պատկերված տուփում դասավորված են շաշկու 3 սև և 3 սպիտակ խաղաքարեր: Խաղաքարերը թույլատրվում է տեղափոխել հարևան ազատ վանդակը կամ հարևան խաղաքարի վրայով անցկացնել հաջորդ դատարկ վանդակը: 15 քայլ կատարելով՝ անհրաժեշտ է սև և սպիտակ խաղաքարերի տեղերը փոխել:

Նկար 1

Խաղ 4: Վանդակավոր թղթի հանգույցներում դասավորված են 15 խաղաքար(նկ.

2): Խաղաքարը ցանցի գծերով կարելի է տեղափոխել ազատ հանգույցը՝ հարևան խաղաքարի վրայով թռչելով, որն այդ դեպքում հեռացվում է թղթից: Նշեք այն 14 քայլերի հերթականությունը, որից հետո թղթի վրա կմնա միայն մեկ խաղաքար:

Նկար 2

Խաղային փորձարարական աշխատանքի արդյունքների վերլուծությունը ներկայացված է աղյուսակի տեսքով տոկոսային հարաբերությամբ:

Խաղային փորձարարական աշխատանքի արդյունքների վերլուծություն

Աղյուսակ 2

Խաղեր	Խաղային արդյունքների վերլուծություն		
	Ճիշտ խաղացին%	Միսալ խաղացին%	Դժվարացան խաղալ%
Խաղ 1	60%	40%	0%

Իսաղ 2	70%	20%	10%
Իսաղ 3	50%	40%	10%
Իսաղ 4	50%	50%	0%

28 Կատարիր առաջադրանքները՝ հետևելով Այգի օրինակին:

Գծիր որևէ ուղիղ և այն անվանիր a : Նշիր a ուղիղին պատկանող հինգ կետ և անվանիր A, B, C, D, E տառերով: Գրիր այդ ծայրակետերով 10 հատվածների անվանումներ:

- Նշված կետերից զրոն է գրնվում մյուս երկու կետերի միջև:
- Այդ հատվածներից զրոն է կազմում մյուսի մաս:

Օրինակ՝

- $AB, AC, \dots$
- B կետը գրնվում է A և D կետերի միջև:
- AB հատվածը AC հատվածի մաս է կազմում:

Ուղիղը կարող ենք կարդալ նաև նրան պատկանող ցանկացած երկու կետերի նշանակումներով:

Օրինակ՝ a ուղիղը կարող ենք կարդալ նաև այսպես՝ AB ուղիղ, CD ուղիղ, AE ուղիղ և այլն:

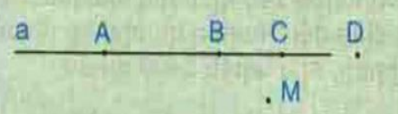
Իհարկե, դու ճիշտ ես՝ AB -ն, CD -ն, AE -ն նաև համապատասխան հատվածների գրառումներն են:

Հետազոտական աշխատանքի երկրորդ փուլում կատարել ենք խնդիրների մեկնաբանում, որոնք նպաստում են երկրաչափական նյութի ուսումնասիրության ընթացքում տարրական դպրոցականների տրամաբանության ձևավորմանը:

1. Վանդակավոր թղթի վրա գծի՛ր ABC եռանկյունը և տա՛ր a ուղիղն անպես, ինչպես պատկերված է նկարում: Կտրի՛ր պատկերը եզրագծով, ծալի՛ր a ուղիղով և պարզի՛ր՝ համաչափ է արդյոք այն a ուղղի նկատմամբ:

59 Կարդա՛ Այգի մեկնաբանություններն ու կատարի՛ր առաջադրանքը:

Կարելի է նշել ուղիղին պատկանող անթիվ կետեր:
Գծենք *a* ուղիղը և նշենք նրան պատկանող 4 կետ:

A, B, C, D կետերը պատկանում են *a* ուղիղին:
M կետը չի պատկանում *a* ուղիղին:

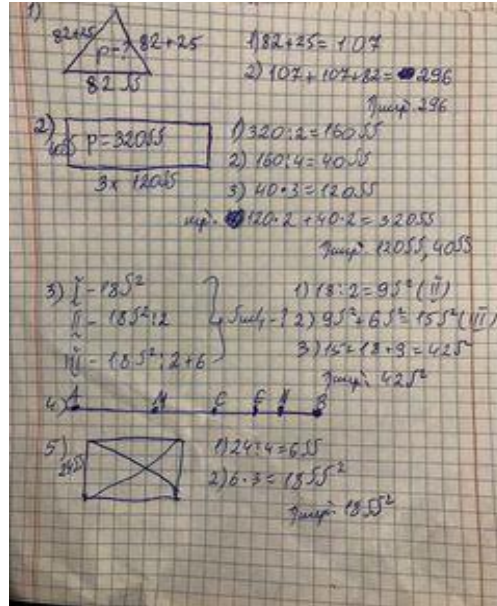
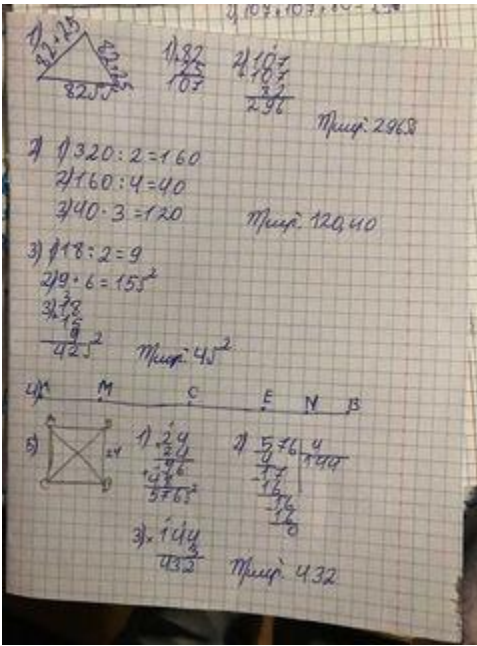
Գծիր որևէ *a* ուղիղ: Նշիր *a* ուղիղին պատկանող չորս կետ և նշանակիր A, B, C, D տառերով: Նշիր *a* ուղիղին չպատկանող չորս կետ և նշանակիր M, N, E, F տառերով:

Այս խնդիրները մեկնաբանելուց և քննարկելուց հետո անցանք հետազոտության երորդ փուլին: Որտեղ Երկրաչափական հասկացությունների յուրացումը ամբողջ լայնությով և խորությամբ ապահովելու, դրանք պրակտիկա-առարկայական իրավիճակներում գործառնելու կարողությունների ձևավորման գործընթացը իրագործվել է այնպիսի առաջադրանքների կատարմամբ, որոնցում ակնառու կերպով դրսևորվում էին գիտական ճանաչողության մեթոդները: Հետազոտության երրորդ փուլը կարելի է ասել տրվել է ստուգողական աշխատանքի տեսքով աշակերտներին բաժանել ենք տոմսեր, որոնց մեջ ներառված խնդիրները լուծել են:

Տոմսի բովանդակությունը

1. Եռանկյան կողմերից մեկը 82 մ է: Մյուս երկու կողմերն իրար հավասար են և 25-ական միլիմետրով մեծ են առաջին կողմից: Գտի՛ր այդ եռանկյան պարագիծը:
2. Ուղղանկյան կողմերից մեկը 3 անգամ մեծ է մյուսից: Գտի՛ր ուղղանկյան կողմերը, եթե պարագիծը 320 մ է:
3. Բնակարանն ունի 3 ննջասենյակ: Առաջինի մակերեսը 18մ² է: Դա 2 անգամ մեծ է երկրորդի մակերեսից: Իսկ երկրորդի մակերեսը 6 մ² -ով փոքր է երրորդի մակերեսից: Որքա՞ն է այդ բնակարանի ննջասենյակների ընդհանուր մակերեսը:

Ստորև ցուցադրված են աշակերտների կատարած աշխատանքները:

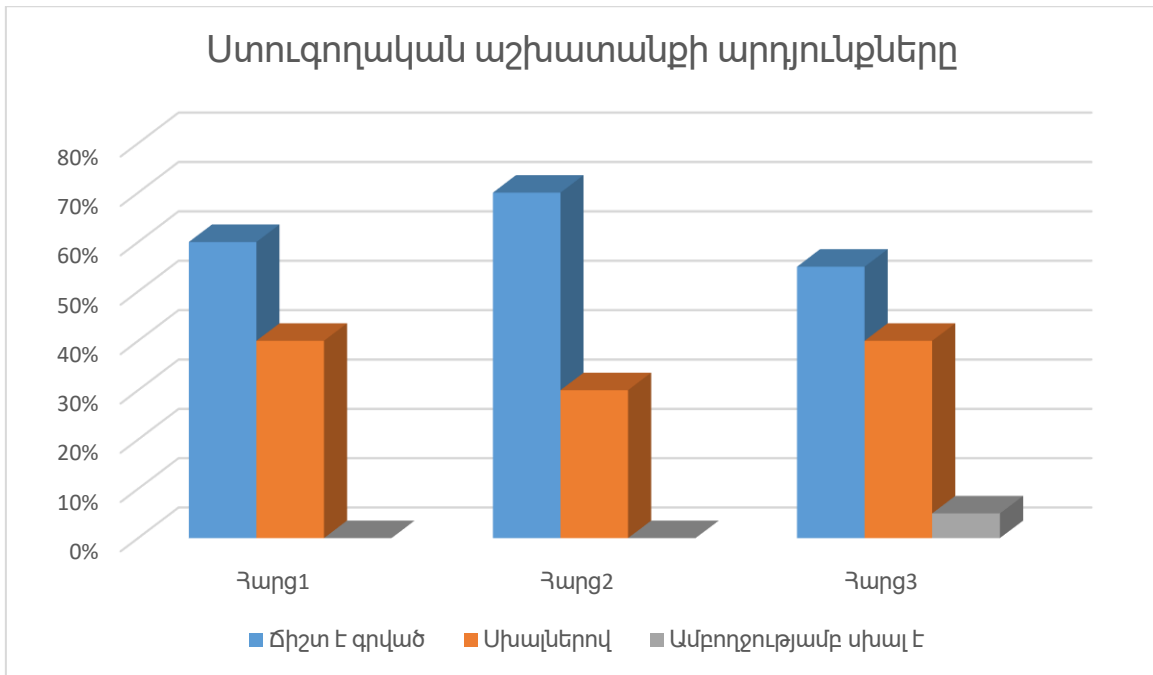
Ստուգողական աշխատանքի արդյունքները ներկայացրել ենք աղյուսակի տեսքով տոկոսային հարաբերությամբ:

Աղյուսակ 3

Տոմսի հարցերը	Ստուգողական աշխատանքի արդյունքները		
	Ճիշտ է գրված	Միսալներով	Ամբողջությամբ սխալ է
Հարց 1	60%	40%	0%
Հարց 2	70%	30%	0%
Հարց 3	55%	40%	5%

Աղյուսակ 3

Եզրակացություն

Տվյալ հետազոտության մեջ իրագործվել է սովորողների կողմից գիտելիքներն ինքնուրույնաբար համակարգելու և ընդհանրացնելու կարողությունների ձևավորման վրա նախագծված մեթոդական համակարգի ազդեցության ստուգում, հետազոտության արդյունքների, եզրակացությունների ճշգրտման, վարկածի ստուգման, ամփոփիչ եզրակացությունների ձևակերպման և արդյունքների քանակական մշակու:

Արդյունքներից նկատում ենք, որ երկու դասարաններում էլ, որտեղ ամփոփիչ կրկնություններն իրականացվել են երկրաչափական տեսական նյութի և դրա գործնական կիրառությունների, հաշվողական, չափողական հմտությունների, մտային գործունեության հնարների զարգացման հաշվառմամբ, նկատելի և շոշափելի արդյունքներ են գրանցվել ստուգողական աշխատանքների ժամանակ:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

1. Հանրակրթական դպրոցների մաթեմատիկայի առարկայախմբի դասընթացներում տրամաբանության տարրերի ներառումը՝
  - ա) հնարավորություն է տալիս արմատապես բարելավելու սովորողների լեզվատրամաբանական մտածողության զարգացման խնդրի լուծումը,
  - բ) հիմք է ծառայում դասընթացի տեխնիկավարժանքային ուղղվածությունը գաղափարական-բովանդակային դաշտ տեղափոխելու, սերտողական ուսուցման թերությունները նվազեցնելու և ուսուցման արդյունավետությունը բարձրացնելու համար,
  - գ) ստեղծում է սովորողների դաստիարակության և արժեհամակարգի ձևավորման լրացուցիչ հնարավորություններ:
2. Մաթեմատիկայի ուսուցման արդյունավետության բարձրացմանը նպաստում է մեթոդական համակարգի հարստացումը այնպիսի մեթոդական հնարներով, որոնց օգնությամբ տրամաբանական գործողությունները վերացական ձևերի մակարդակից փոխադրվում են պատկերային ընկալումների մակարդակ և միաժամանակ ստանում են լեզվական հստակ ձևակերպումներ:
  - Դրա շնորհիվ՝
    - ա) ուսուցման գործընթացը սովորողների համար դառնում է մատչելի և հետաքրքիր,
    - բ) հեշտությամբ են կանխվում տրամաբանական գործողություններ կատարելիս սովորողների կողմից թույլ տրվող հնարավոր սխալները,
    - գ) նոր հնարավորություններ են ստեղծվում միջառարկայական կապերի բացահայտման և բազմառարկայական ինտեգրված ուսուցման համար:
3. Հանրակրթական ծրագրերի բովանդակության մեջ տրամաբանական բաղադրիչի ուժեղացումը կապված է ուսուցիչների տրամաբանական պատրաստվածության մակարդակի բարձրացման խնդրի հետ, որի լուծման համար հարկավոր է կատարել բովանդակային փոփոխություններ բուհական ծրագրերում:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Իսկանդարյան Ս., Իսկանդարյան Ս., Ուսումնամեթոդական ձեռնարկ, Երևան 2010.
2. Ս. Մկրտչյան, Ա. Աբրահամյան, Ս. Իսկանդարյան, Մաթեմատիկա 2, Երևան, <<Զանգակ>>, 2012
3. Ս. Մկրտչյան, Ա. Աբրահամյան, Ս. Իսկանդարյան, Մաթեմատիկա 3, Երևան, <<Զանգակ>>, 2012:
4. Ս. Մկրտչյան, Ա. Աբրահամյան, Ս. Իսկանդարյան, Մաթեմատիկա 4, Երևան, <<Զանգակ>>, 2012:
5. Ананьев, Б. Г. Психологическая структура личности и ее становление в процессе индивидуального развития человека / Б. Г. Ананьев // Психология личности : хрестоматия : в 2 т. / ред.-сост. Д. Я. Райгородский. — Самара, 1999. - Т. 2. - с. 7-94.
6. Амонашвили, Ш.А. Здравствуйте, дети! / Ш.А. Амонашвили - М.: Просвещение, 1988. - с. 207.